

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มณฑลฮกเกี้ยน (ผู้เขียน) ตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ของเมืองจีน ซึ่งพื้นที่ทางบกติดกับมณฑลเจ้อเจียง มณฑลเจียงซีและมณฑลกวางตุ้ง ส่วนพื้นที่ทางทะเลค่อนข้างไปทางเกาะไห่หนัน มณฑลฮกเกี้ยนเป็นมณฑลที่มีภูเขาและแม่น้ำที่ราบทำมาหากินน้อยมณฑลหนึ่งในประเทศจีน มีคำกล่าวหนึ่ง ซึ่งสามารถพรรณนาถึงลักษณะภูมิประเทศของมณฑลฮกเกี้ยน นั่นก็คือ “ร้อยละ 80 เป็นภูเขาหิน ร้อยละ 10 เป็นสายน้ำ อีกร้อยละ 10 เป็นที่ดิน” นักวิชาการจีนในสมัยราชวงศ์ซิงท่านหนึ่งชื่อว่า นายกั๋วเหยียนอู่กล่าวไว้ว่า “ทะเลเสมือนไร่นาของชาวจีนฮกเกี้ยน” (Citonghua 2552 : ออนไลน์) แสดงว่าทะเลเป็นทรัพยากรที่สำคัญสำหรับชาวจีนฮกเกี้ยนเนื่องจากที่ดินการเกษตรน้อย ส่วนคำว่า หมิ่น คือชื่อย่อของมณฑลฮกเกี้ยน ซึ่งได้ปรากฏในหนังสือสมัยราชวงศ์โจว (ก่อน พ.ศ. 227-1017) คำนี้ยังเป็นชื่อรวมที่ใช้เรียกชนเผ่ากลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในมณฑลฮกเกี้ยนด้วย ปัจจุบันชาวจีนฮกเกี้ยนส่วนใหญ่พูดภาษาหมิ่น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของภาษาท้องถิ่นในเมืองจีน ชาวไทยมักจะเรียกภาษาหมิ่นได้ว่า ภาษาฮกเกี้ยน ถึงแม้ชาวจีนฮกเกี้ยนยังใช้ตัวอักษรจีนเช่นเดียวกับชาวจีนกลุ่มภาษาอื่น แต่สำเนียงที่เปล่งออกมาแตกต่างกับภาษาจีนกลาง

ในอดีตมีบันทึกเกี่ยวกับชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพไปตั้งถิ่นฐานนอกประเทศเป็นจำนวนมาก เช่นในสมัยราชวงศ์หยวน (พ.ศ. 1814 - 1911) นายโจวจื่อจง ได้เรียบเรียงหนังสือประวัติศาสตร์เล่มหนึ่งชื่อว่า “อื้อวีจื้อ” ซึ่งบันทึกถึงการอพยพของชาวฮกเกี้ยนในสมัยนั้น หนังสือเล่มนี้ได้กล่าวไว้ว่า “มีเรือเดินทางระหว่างเมืองฉวนโจวของมณฑลฮกเกี้ยนและเมืองตู้ป่านของชวา (อินโดนีเซีย) เป็นประจำทุกเดือน ชาวกวางตุ้งและชาวฮกเกี้ยน (มาจากเมืองฉวนโจวและเมืองจ้งโจว) ได้เดินทางและอพยพไปชวาเป็นจำนวนมาก” (Qiyuan Li. ม.ป.ป. : ออนไลน์) ส่วนหลักฐานที่อยู่ในหนังสือประวัติศาสตร์สมัยราชวงศ์หมิง (พ.ศ. 1911 - 2187) นั้น เช่น พงสาวดารราชวงศ์หมิง ฉบับลิ่วซิง (ฟิลิปปินส์) ได้บันทึกไว้ว่า “ลิ่วซิงตั้งอยู่ทะเลจีนใต้ ซึ่งห่างจากเมืองจ้งโจวของมณฑลฮกเกี้ยนไม่ไกลมาก มีชาวจีนฮกเกี้ยนบางส่วนคิดว่า พื้นที่ลิ่วซิงห่างจากเมืองจ้งโจวไม่ไกลและเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ จึงตัดสินใจไปค้าขายที่นั่นเป็นหมื่น ๆ คน และมีคนบางส่วนอาศัยอยู่ที่นั่นไม่กลับมา และตั้งรกรากมีลูกหลานอยู่ที่ลิ่วซิง” (Qiyuan Li. ม.ป.ป. : ออนไลน์) จากหนังสือประวัติศาสตร์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพไปตั้งถิ่นฐานที่ต่างประเทศนั้นมีร่องรอยหลักฐาน

และเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ได้รับการบันทึกมาต่อเนื่องยาวนาน เนื่องจากชาวจีนฮกเกี้ยนเหล่านี้และลูกหลานมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ของประเทศที่ตนเองไปตั้งถิ่นอาศัยอยู่ จึงทำให้นักวิชาการทั้งในประเทศจีนและต่างประเทศสนใจศึกษาประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชาวจีนฮกเกี้ยนในประเทศต่าง ๆ แต่ยังไม่ค่อยมีการศึกษาเรื่องการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนฮกเกี้ยนในระดับชุมชนขนาดเล็ก โดยเฉพาะในประเทศไทยมีน้อยมาก

ข้อมูลจากเอกสารของประเทศไทยระบุว่า มีชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งหลักฐานทางประวัติศาสตร์ชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ทางการทูตและการค้าขายระหว่างจีนกับไทยเจริญรุ่งเรืองมาก โดยเฉพาะในรัชสมัยของสมเด็จพระนครินทราราช หรือสมเด็จพระอินทราชา (เจ้านครินทร์ พ.ศ. 1952-1967) พระองค์ทรงเคยเป็นหัวหน้าคณะทูตเดินทางไปประเทศจีนหลายครั้ง โดยมีพ่อค้าชาวจีนได้นำเรือสำเภาบรรทุกสินค้าเข้ามาค้าขายและตั้งภูมิลำเนาที่กรุงศรีอยุธยาเป็นจำนวนมาก (สุจิตรา กลิ่นเกษร และคณะ. 2548 : 22) พ่อค้าชาวจีนเหล่านี้จะมีบางคนมาจากมณฑลฮกเกี้ยนและตั้งถิ่นฐานในเมืองไทยจนได้รับราชการไทย บางคนยังนำคณะทูตไทยไปเยือนเมืองจีนด้วย “คณะทูตไทยที่ไปเยือนประเทศจีนในสมัยราชวงศ์หมิงนั้นมีบางคนเป็นชาวจีนฮกเกี้ยน เช่น นายไฉ่หลอ เป็นชาวอำเภอเซียงหลิวของมณฑลฮกเกี้ยน ส่วนนายเซียงเหวินปิ่นเป็นบุคคลที่เดินทางไปค้าขายเกือระหว่างประเทศและได้รับราชการสนองพระเดชพระคุณจนได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นออกขุน” (Dingbang Yu และ Shuseng Chen. 2552 : 56-57)

ต่อมา ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 ได้มีการแปลสามก๊กฉบับของหลอกว้านจง เป็นภาษาไทยครั้งแรกในปี พ.ศ. 2345 (“สามก๊ก” ม.ป.ป. : ออนไลน์) ร่องรอยที่บ่งบอกถึงการมีตัวตนของชาวจีนฮกเกี้ยน ปรากฏจากวรรณกรรมเรื่องสามก๊กชื่อตัวละคร ชื่อสถานที่ ในวรรณกรรมเรื่องนี้ได้รับการอ่านออกเสียงเป็นสำเนียงของจีนฮกเกี้ยน นอกจากนี้ ยังมีตระกูลชาวจีนฮกเกี้ยนที่มีบทบาทสำคัญในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เช่น หลวงพิไชยวาริ (มั่ง แซ่อึ้ง) เป็นชาวจีนฮกเกี้ยนที่ได้เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีในฐานะพ่อค้าเรือสำเภา ต่อมาในรัชกาลที่ 1 ได้เป็นหลวงพิไชยวาริ มีบุตร 2 คน คือ เจ้าสัวโต (เจ้าพระยานิกรบดินทร์ ผู้สร้างวัดกัลยาณมิตรและเป็นต้นตระกูลกัลยาณมิตร) และเจ้าสัวต่วน เจ้าพระยานิกรบดินทร์เป็นขุนนางผู้ใกล้ชิดของรัชกาลที่ 3 ตำแหน่งสุดท้ายเป็นถึงสมุหนายก (ดูแลหัวเมืองฝ่ายเหนือ) (สพรั่ง กัลยาณมิตร. ม.ป.ป. : ออนไลน์)

จากประวัติศาสตร์ของศาลเจ้าแม่กวนอิม (กวนอันเก็ง) ซึ่งอยู่ในละแวกเดียวกับวัดกัลยาณมิตรที่กรุงเทพฯ ฯ ฝั่งตะวันตก มีข้อความตอนหนึ่งกล่าวว่า “ในสมัยรัชกาลที่ 3 ได้มีชาวจีนฮกเกี้ยนจำนวนหนึ่งได้มารื้อศาลเจ้าเก่า (ศาลเจ้าโจวซื่อกงและศาลเจ้ากวนอู) ทั้งสองแห่งแล้วสร้างขึ้นใหม่เป็นหลัง

เดียว อัญเชิญเจ้าแม่กวนอิมขึ้นประดิษฐานแทนและให้ชื่อว่า ศาลเจ้ากวนอิมเก็ง” ข้อความนี้แสดงให้เห็นว่ามีชาวจีนฮกเกี้ยนจำนวนหนึ่งเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคกลางของไทยแล้ว

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในช่วงรัชกาลที่ 3 ภาครใต้ของประเทศไทยมีการทำเหมืองแร่ ซึ่งเป็นแร่ธาตุที่ต้องการของตลาดโลก จึงทำให้มีชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพเข้ามาประเทศไทยมาเป็นกสิกรรมเหมืองแร่และอพยพเข้ามาเป็นจำนวนมากขึ้นในรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ต่อมา ทางราชการไทยจึงแต่งตั้งให้ชาวจีนฮกเกี้ยนผู้มีความสามารถนั้นดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าเมืองปกครองหัวเมืองทางภาคใต้ เช่น พระยารัษฎานุประดิษฐมหิศรภักดี (คอซิมบี๊ ณ ระนอง) เจ้าเมืองตรังและได้เลื่อนตำแหน่งเป็นสมุหเทศาภิบาล สำเร็จราชการมณฑลภูเก็ตในเวลาต่อมา บิดาของพระยารัษฎานุประดิษฐมหิศรภักดีเป็นชาวจีนฮกเกี้ยนที่อพยพมาอยู่เมืองไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3

ส่วนนักวิชาการตะวันตกที่ได้กล่าวถึงการอพยพของชาวจีนฮกเกี้ยนในสมัยรัตนโกสินทร์ เช่น ชอร์ช วิลเลียม สกินเนอร์ (2529 : 41-51) กล่าวว่า “ในพุทธศตวรรษที่ 23 พวกฮกเกี้ยนเป็นกลุ่มภาษาจีนถิ่นที่สำคัญยิ่งในประเทศไทย ชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพมาประเทศไทยจนเข้าพุทธศตวรรษที่ 24 ชาวจีนฮกเกี้ยนที่ได้ชื่อว่าเป็นเจ้าเมืองของสยามภาคใต้ เช่น หวูหยางและลูกหลานที่สงขลา ก็เป็นหนึ่งในตัวอย่างที่เด่นชัด เพราะมีบรรพบุรุษพูดภาษาจีนถิ่นฮกเกี้ยน ด้วยเหตุนี้จึงอาจเป็นกระแสส่งเสริมให้ชาวจีนฮกเกี้ยนได้อพยพเข้ามามากกว่าจีนกลุ่มอื่นในช่วงนั้น” ข้อความนี้สะท้อนปรากฏการณ์ทางสังคมในอดีตให้เห็นว่าชาวจีนฮกเกี้ยนได้เดินทางมาถึงประเทศไทยและอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศสืบเนื่องมาอย่างน้อย 600 ปี

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ชาวจีนฮกเกี้ยนและชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนได้สร้างคุณูปการต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก จึงได้รับคำสรรเสริญจากบุคคลสำคัญของประเทศไทย เช่น ในโอกาสครบรอบ 95 ปีของการจัดตั้งสมาคมฮกเกี้ยนแห่งประเทศไทย ฯพณฯ พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ องคมนตรีและอดีตนายกรัฐมนตรีของประเทศไทยได้มอบสารมาให้กับสมาคมฮกเกี้ยนแห่งประเทศไทย ในสารแสดงความยินดี กล่าวว่า “คนไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยน เป็นคนไทยเชื้อสายจีนอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้ช่วยกันสร้างสรรค์พัฒนาประเทศไทยให้ก้าวหน้า โดยได้ร่วมกันก่อตั้งสมาคมฮกเกี้ยนแห่งประเทศไทยขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2455 เพื่อเป็นศูนย์กลางในการสร้างความสามัคคี แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และบำเพ็ญกรณียกิจต่อสังคมไทยมายาวนาน สมควรที่คนไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนรุ่นปัจจุบันและรุ่นต่อ ๆ ไปจะได้สืบสานปณิธานที่ดั่งงามนี้ไว้สืบต่อไป” ส่วนบุคคลสำคัญที่เป็นลูกหลานชาวจีนฮกเกี้ยนนั้น เช่น ฯพณฯ ชวน หลีกภัย อดีตนายกรัฐมนตรีของประเทศไทยก็มอบสารมาให้กับสมาคมฮกเกี้ยนแห่งประเทศไทยเพื่อให้กำลังใจกับชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนได้ทำคุณประโยชน์ให้แก่ประเทศไทยและสังคมไทยโดยส่วนรวมตลอดไป (สันติ ซอโศตถิกุล, 2551 : 5-7)

โดยที่ชาวจีนฮกเกี้ยนมีการติดต่อสื่อสารและทำมาค้าขายกับชาวไทยเป็นระยะเวลายาวนาน ดังที่กล่าวมาแล้ว จึงทำให้ชาวจีนฮกเกี้ยนและชาวไทยได้รู้จักและเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกัน ทั้งนี้ในกลุ่มลูกหลานชาวจีนฮกเกี้ยนที่เกิดในประเทศไทยได้มีโอกาสเรียนรู้วัฒนธรรมไทยมากกว่า รุ่นของพ่อแม่หรือปู่ย่า การผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างจีนฮกเกี้ยนและไทย ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์จีนไทยผ่านวัฒนธรรม ส่งผลให้สังคมไทยมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้น เกิดกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจในด้านต่างๆ จนถึงปัจจุบัน ต่อมา ลูกหลานชาวจีนฮกเกี้ยนส่วนใหญ่ในปัจจุบันได้รับสัญชาติไทยและได้กลายเป็นพลเมืองไทยและนับวันที่จะทำให้ความเป็นจีนฮกเกี้ยนค่อย ๆ เลือนหายไป เนื่องจากได้รับการหล่อหลอมทั้งวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมไทย กลายเป็นกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่ได้ช่วยกันร่วมสร้างสรรค์ความเข้มแข็งให้กับระบบเศรษฐกิจและสังคมไทย

สำหรับสถานการณ์การศึกษาเกี่ยวกับจีนฮกเกี้ยนในสังคมไทยในช่วง 60-70 ปีมานี้ มีการศึกษาเรื่องจีนฮกเกี้ยนที่เป็นระบบค่อนข้างน้อยประกอบกับวัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยนมีการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด และการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไรนั้นยังไม่พบการศึกษารวบรวมและทำวิจัยอย่างเป็นระบบเช่นกัน ดังนั้นการศึกษาวรรณกรรมจีนฮกเกี้ยนในประเทศไทยในยุคปัจจุบัน จะช่วยให้เกิดความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงที่เป็นเหตุเป็นผล ตลอดจนเปิดพื้นที่ในการสื่อสารเรื่องจีนฮกเกี้ยนในสังคมไทยในงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้ เพื่อขยายผลการเรียนรู้ ทบทวนบทเรียนและสืบทอดภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าของคนจีนฮกเกี้ยนรุ่นก่อน การรวบรวมองค์ความรู้ไว้เพื่อเป็นทางเลือกต่อการนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์กับคนทุกชาติพันธุ์ต่อไป

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจมุ่งศึกษาเหตุปัจจัยการตั้งถิ่นฐาน การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมระหว่างชาวจีนฮกเกี้ยนและชาวไทย ตลอดจนศึกษาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยนในประเทศไทยโดยเลือกพื้นที่ตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นพื้นที่ของกลุ่มจีนฮกเกี้ยนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานยาวนานมากกว่า 100 ปี ในการศึกษาของผู้วิจัยจากการสำรวจพื้นที่ในเบื้องต้นพบร่องรอยชาวจีนฮกเกี้ยนที่ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในตำบลบางน้ำผึ้ง ซึ่งในจุดเริ่มต้นของผู้วิจัยในการค้นคว้าเรื่องราวของจีนฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้ง นอกจากชุมชนแล้ว ยังมีสุสานจีนฮกเกี้ยนอยู่ในบริเวณวัดบางน้ำผึ้งในเป็นหลักฐานสำคัญที่ยืนยันการมีตัวตนอยู่จริงของชุมชนฮกเกี้ยนในพื้นที่บางน้ำผึ้ง ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นบรรพบุรุษของคนไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงของชุมชน นอกจากนี้ยังพบการตั้งถิ่นฐานที่กระจายไปถึงตัวอำเภอบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ

พื้นที่บริเวณตำบลบางน้ำผึ้งแห่งนี้ โดยความเข้าใจดั้งเดิม เป็นถิ่นฐานของคนไทยและคนมอญ แต่เมื่อผู้วิจัยลงไปสำรวจในชุมชนจึงได้พบว่านอกจากคนไทย คนมอญแล้วยังมีกลุ่มจีน

ฮกเกี้ยนเป็นกลไกสำคัญในการค้าขายภายในและภายนอกชุมชน สำหรับการเลือกพื้นที่แห่งนี้เพราะเห็นความสำคัญในการดำรงอยู่อย่างเป็นระบบของกลุ่มคนจีนฮกเกี้ยนในอดีต ทั้งด้านพื้นที่ของการเชื่อมต่อทางการค้า พื้นที่ทางการเกษตร เส้นทางการขนส่งสินค้าและการผสมผสานทางวัฒนธรรมในมิติต่าง ๆ ซึ่งเป็นรอยต่อทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของคนไทยและคนจีนฮกเกี้ยน ในจังหวัดสมุทรปราการ ทั้งนี้เหตุผลประการสำคัญอีกข้อหนึ่งก็คือ แม้อินฮกเกี้ยนได้อพยพเข้ามาตั้งแต่สมัยอยุธยา แต่มีการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับเรื่องจีนฮกเกี้ยนน้อยมาก โดยเฉพาะกลุ่มจีนฮกเกี้ยนและเครือข่ายที่อาศัยอยู่ในภาคกลางของเมืองไทย จึงเป็นที่มาในการศึกษารวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในกลุ่มจีนฮกเกี้ยน เพราะการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบจะช่วยให้เกิดความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้แนวคิดในการปรับตัวของกลุ่มลูกหลานชาวจีนฮกเกี้ยนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้เห็นการประสานร่องรอยของความเป็นจีนฮกเกี้ยนซึ่งอาจสูญหายไปไม่ช้าและช่วยให้เกิดการทบทวนความรู้เชื่อมต่อกันระหว่างวัฒนธรรมจีน-ไทย ทำให้การมีอยู่ของลูกหลานจีนฮกเกี้ยนในพื้นที่ติดกับกรุงเทพมหานครและพื้นที่อื่น ๆ ทางภาคตะวันออกมีความชัดเจนขึ้น นำมาสู่กระบวนการแลกเปลี่ยน แบ่งปันและการพัฒนาต่อยอดต่อไปในฐานะที่ตำบลบางน้ำผึ้งซึ่งกำลังเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมและกำลังได้รับความนิยมอย่างสูงในขณะนี้

การศึกษาเรื่อง“การตั้งถิ่นฐานและการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” จะช่วยทำให้ความทรงจำที่ยังมีอยู่ของลูกหลานชาวจีนฮกเกี้ยน ในปัจจุบัน มีคุณค่ายิ่งขึ้นเพราะเป็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่คนทั่วไปมักมองข้ามไป การศึกษาวิจัยผ่านประวัติศาสตร์การบอกเล่าถึงเรื่องราวของบรรพบุรุษที่อพยพมาจากมณฑลฮกเกี้ยน วิถีชีวิตของคนจีนฮกเกี้ยนในอดีต เส้นทางการทำมาค้าขายและการสืบสารเครือข่ายของกลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยนในสังคมไทย จะช่วยเติมเต็มประเด็นที่ขาดหายไปประวัติศาสตร์ชุมชนของคนในพื้นที่บางน้ำผึ้งให้สมบูรณ์และแจ่มชัดยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้กลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อวิเคราะห์การปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

1.3 สมมติฐานการวิจัย

ความอุดมสมบูรณ์ของตำบลบางน้ำผึ้งและความเอื้ออาทรของคนไทยเป็นเหตุปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในตำบลบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 ผู้วิจัยได้นำมากำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เหตุปัจจัยที่ทำให้ชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพออกจากประเทศจีน ได้แก่ ความยากจนจากการขาดที่ดินทำกิน ปัญหาข้อขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างตระกูล การหลีกเลี่ยงการถูกเกณฑ์ทหาร การหลีกเลี่ยงการถูกขูดรีดภาษี ในขณะเดียวกัน ปัจจัยภายนอกที่ดึงดูดให้ชาวจีนฮกเกี้ยนเดินทางมาประเทศไทย คือ ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่บางน้ำผึ้ง ความมีน้ำใจของชาวไทยท้องถิ่น และความสะดวกของเส้นทางคมนาคมของชุมชนบางน้ำผึ้ง เป็นต้น หลังจากชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้ง ยังมีความยากลำบากในการใช้ชีวิตในระยะแรกจนทำให้วิถีชีวิตแบบเดิมค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่องในหลายด้าน คือ ด้านภูมิศาสตร์ ด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ด้านการศึกษา ด้านกฎหมายและการปกครองของไทย ด้านการสมรส

ตัวแปรตาม คือ วัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยนมีการผสมผสานแลกเปลี่ยนกับวัฒนธรรมไทย ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษาพูด อาหาร พิธีกรรม ความเชื่อ เป็นต้น ตามการอธิบายดังแผนภูมิต่างนี้

แผนภูมิที่ 1.1
กรอบแนวคิดการวิจัย

1.5 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การตั้งถิ่นฐานและการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. **ขอบเขตด้านพื้นที่** ผู้วิจัยศึกษาพื้นที่ของตำบลบางน้ำผึ้งและบริเวณชุมชนใกล้เคียงที่พบวัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยนในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

2. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ผู้วิจัยได้จำแนกประเด็นศึกษาไว้ดังนี้

2.1 ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยนเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย

2.2 ปัจจัยที่ทำให้วัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยนมีการปรับเปลี่ยนในชุมชนบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ

2.3 ลักษณะของการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมจีนฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ

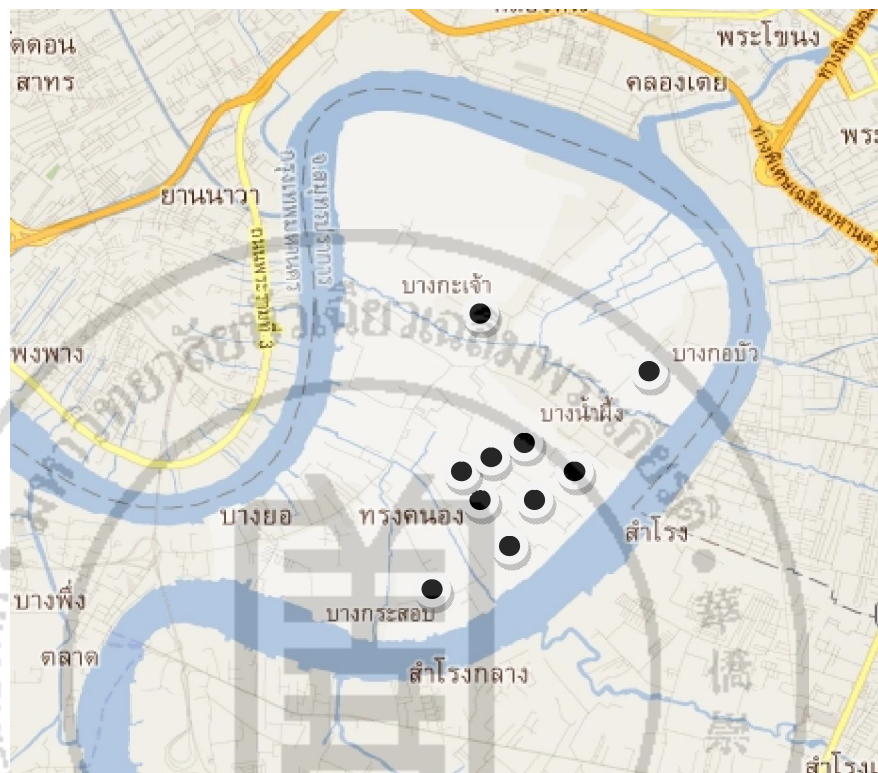
3. **ขอบเขตด้านเวลา** ประมาณ 100 กว่าปีที่แล้วหรือตั้งแต่ชาวจีนฮกเกี้ยนรุ่นแรกอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ (ดูคู่กับตารางที่ 3.8)

4. **ขอบเขตด้านประชากร**

ที่อยู่และครอบครัวของผู้ให้สัมภาษณ์หลักมีดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1.1
ที่อยู่ของผู้ให้สัมภาษณ์หลักในพื้นที่ศึกษา

ตารางที่ 1.1
กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์หลัก

ลำดับ (ครอบครัว)	ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	ที่อยู่	ลำดับ (ครอบครัว)	ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	ที่อยู่
1	นางละออง เทพอวยชัย	ตำบล บางกอบัว	6	นายบุญส่ง สุวรรณทศ	หมู่ที่ 4 ตำบล บางน้ำผึ้ง
2	นายบรรยง พงศ์เทพปัทม์	หมู่ที่ 1 ตำบล บางน้ำผึ้ง	7	นายสมศักดิ์ แซ่โหวง	หมู่ที่ 10 ตำบล บางน้ำผึ้ง
3	นางเหล็กหง แซ่ไคว้	ตำบล บางกระสอบ	8	นายบุญมี เทพอวยชัย	หมู่ที่ 10 ตำบล บางน้ำผึ้ง
4	นายชวนหวด แซ่ไคว้	ตำบล บางกะเจ้า	9	นายบุญลือ เทิดกวินกานต์	หมู่ที่ 5 ตำบล บางน้ำผึ้ง
5	นายบุญไค้ แซ่ไคว้	หมู่ที่ 10 ตำบล บางน้ำผึ้ง	10	นางฉวี สิริประวัติกุล	หมู่ที่ 10 ตำบล บางน้ำผึ้ง

1.6 นิยามศัพท์

การตั้งถิ่นฐาน หมายถึง การอยู่อาศัยในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นระยะเวลาติดต่อกันอย่างน้อยตั้งแต่ 3 ชั่วโมงขึ้นไป

ชาวจีนฮกเกี้ยน หมายถึง ชาวจีนที่อพยพมาจากมณฑลฮกเกี้ยนของประเทศจีนและมีภาษาพูดเฉพาะถิ่น (ฮกเกี้ยน) ที่ต่างจากชาวจีนถิ่นอื่น

ชุมชน หมายถึง หลายครอบครัวอยู่ร่วมกันในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งและโดยมีวัฒนธรรมหลักแบบเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน

การปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม หมายถึง แนวปฏิบัติทางวัฒนธรรมเกิดจากการผสมผสานการปรับหรือเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเดิมตั้งแต่ 2 วัฒนธรรมขึ้นไป

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย
2. ติดต่อประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยจะสำรวจและทำความเข้าใจกับกลุ่มตัวอย่างโดยผ่านผู้บริหารตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ผู้นำศาสนาและเจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล
3. ดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม ในขั้นแรก ผู้วิจัยเลือกสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่น ทั้งที่เป็นฆราวาสและพระภิกษุเพื่อให้ท่านแนะนำไปสัมภาษณ์ผู้อาวุโสที่เป็นชาวจีนฮกเกี้ยนในท้องถิ่น จากนั้น ผู้วิจัยจึงได้มีโอกาสรู้จักลูกหลานจีนฮกเกี้ยนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบางน้ำผึ้งและบริเวณใกล้เคียงมากมาย แล้วนำมาสู่การคัดเลือก 10 ครอบครัวที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก โดย 7 ครอบครัวอยู่ในชุมชนบางน้ำผึ้ง อีก 3 ครอบครัวเป็นตัวแทนของลูกหลานจีนฮกเกี้ยนที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ทั้ง 10 ครอบครัวนี้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การอพยพ การตั้งถิ่นฐาน ตลอดจนรายละเอียดของการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบร่วมวงพูดคุยและสัมภาษณ์เดี่ยว (รายบุคคล) แบบเจาะจงเฉพาะตัวและเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตทั่วไป สังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมพร้อมทั้งถ่ายภาพหรือทำแผนผัง แผนที่ประกอบเพื่อสร้างความชัดเจนและเข้าใจให้มากขึ้น
4. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล ในขั้นนี้ผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตมาวิเคราะห์สังเคราะห์ตามแนวคิดขอบเขตเนื้อหาการวิจัยที่กำหนดไว้
5. นำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ทำให้กลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
2. ทำให้ทราบถึงลักษณะการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมของชาวจีนฮกเกี้ยนในชุมชนบางน้ำผึ้ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
3. ข้อมูลและข้อคิดจากผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตลาดน้ำบางน้ำผึ้งเพื่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต่อไป

